

С. Л. Качан

Особливості фінансового забезпечення сталого розвитку інтегрованих структур бізнесу

Проаналізовано наукові підходи до визначення сутності інтегрованих бізнес-структур і визначення їхнього впливу на економічне, соціальне та екологічне середовище. Досліджено стратегії фінансування, необхідні для адаптації бізнес-структур до сучасних економічних змін. Установлено взаємозв'язок між інноваційним розвитком і роллю підприємства як частини бізнес-структури. Доведено значення моніторингу та контролю за діяльністю бізнес-структур для стабільного розвитку цих структур. Запропоновано підходи до фінансування, які б сприяли сталому розвитку, включно з інтеграцією екологічних і соціальних стандартів у корпоративну політику. Уточнено механізми взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на діяльність інтегрованих бізнес-структур. Висвітлено залежності між макроекономічним середовищем і внутрішнім потенціалом компаній, які формують основу їхнього стійкого розвитку. Охарактеризовано основні напрями використання фінансових інструментів, що враховують соціальні та екологічні складові. Виявлено головні виклики та можливості для сталого фінансування, зокрема через внутрішнє фінансування, кредити, емісію акцій, венчурне фінансування, лізинг, державні гранти та субсидії. Наголошено на значущості адаптації фінансових стратегій до динамічних умов глобалізації та інтеграції, урахуваючи комплексний вплив економічних, соціальних та екологічних чинників на бізнес-операції.

Ключові слова: сталий розвиток, бізнес-структури, інтегровані структури, прибуток, фінансування, механізми.

Формулювання проблеми. Сьогодні інтегровані бізнес-структури відіграють значну роль у глобалізаційних процесах, забезпечуючи не тільки економічне зростання, але й впливаючи на соціальні та екологічні площини діяльності. Ураховуючи стрімкі зміни в глобальному економічному ландшафті, посилення вимог до сталості діяльності компаній, а також збільшення відповідальності перед споживачами та інвесторами, важливість визначення ролі інтегрованих бізнес-структур набуває все більшої актуальності.

Динамічні зміни в регуляторному середовищі, зокрема впровадження нових стандартів у сфері екології та корпоративної соціальної відповідальності, змушують бізнес-структури шукати ефективні способи фінансування своєї діяльності. В умовах загострення проблем кліматичних змін і ресурсної обмеженості забезпечення сталого розвитку вимагає від компаній інтеграції принципів сталості в їхні стратегії та фінансові моделі.

Аналіз останніх досліджень. Питання розвитку бізнес-структур досліджено в низці наукових публікаціях. Наприклад, Х. Данилків та ін. [1] та С. Покрипівний [2] описують бізнес-структуру як організацію, яка може мати різноманітні форми, від торговельної компанії до банківської установи. Поняття «бізнес» тут визначається через систематичне отримання прибутку. Водночас, на думку С. Ілляшенка [3], В. Онікієнко [4] та О. Прокопенко [5], термін «підприємство» використовують для позначення незалежного економічного суб'єкта, що має статус юридичної особи та займається різними видами економічної діяльності, включно з виробництвом, торгівлею та науковими дослідженнями, з метою отримання прибутку. Отже, підприємство є складовою частиною бізнес-структури, а його інноваційний розвиток має розглядатися як важливий елемент інноваційного прогресу в межах цих структур. М. Бондарчук у своїх дослідженнях визначила механізми та інформаційне забезпечення моніторингу бізнес-структур, що дало змогу ширше вивчити питання контролю над діяльністю таких структур [6-9]. О. Кібік дослідила практичні елементи управління бізнес-структурою [10]. Однак

на сьогодні залишається багато прогалин у дослідженнях питань фінансування інтегрованих бізнес-структур.

Метою статті є визначення шляхів фінансування, які б сприяли сталому розвитку інтегрованих бізнес-структур, ураховуючи не тільки економічну ефективність, але й соціальну відповідальність та екологічну безпеку.

Основні результати дослідження. Головна мета інтеграційних процесів в економічному секторі полягає в консолідації різноманітних ресурсів, таких як фінансові, виробничі та інтелектуальні, для оптимізації бізнес-операцій. Це охоплює підвищення загальної продуктивності, забезпечення надійності ланцюгів постачання, збільшення доходів та інвестиційних повернень, мінімізацію витрат, компенсацію бізнес-ризиків і підвищення технологічної ефективності. Така інтеграція зміцнює конкурентоспроможність на ринку через глибоку кооперацію та колаборацію між компаніями, що може відбуватися на рівнях регіонів, специфічних галузей, міжгалузевих об'єднань тощо.

Однією з основних переваг інтеграційних процесів є можливість зниження операційних витрат через централізацію керівних і підтримувальних функцій, таких як маркетинг, бухгалтерський облік і збут. Це досягається шляхом об'єднання ресурсів і спільного використання служб, що забезпечує ефективніше використання капіталу та людських ресурсів. Економія на ефекті масштабу також є значною, оскільки зростання розміру операцій дає змогу знизити середні витрати на одиницю продукції. Інтеграція сприяє впровадженню ефективнішої управлінської системи, що інкорпорує передові технології, покращуючи загальну продуктивність і оперативність [1]. Отже, виникнення інтегрованих бізнес-структур сприяє кращому доступу до фінансових ресурсів і можливості для оптимізації витрат завдяки вигіднішим умовам фінансування та диверсифікації джерел капіталу, що призводить до зниження загальної вартості фінансування.

Інтегрована бізнес-структура, подібно до інших суб'єктів господарювання, діє в межах зовнішнього макроекономічного середовища. Особливістю такої структури є наявність численних складових, кожна з яких сама є окремим суб'єктом господарювання з власним безпосереднім оточенням. У межах інтегрованої структури окремі бізнес-одиниці можуть функціонувати як заміна елементів цього оточення одна для одної [6]. Численні фактори, які впливають на ефективність інтегрованої структури, можуть бути зовнішніми для окремих її складових, але водночас вони є внутрішніми для всієї інтегрованої структури. Визначення меж між зовнішніми та внутрішніми факторами за таких обставин є досить складним завданням.

Тому ефективність інтегрованої структури треба розглядати крізь призму внутрішніх факторів, які випливають із власних ресурсів і потенціалу самого суб'єкта господарювання. До них належать: управлінські здібності, які визначаються якістю корпоративного управління та професіоналізмом управлінського персоналу; виробничі характеристики, такі як масштаби виробництва, регулярність постачань ресурсів, особливості витрат і рівень розвитку логістики; техніко-економічні параметри, зокрема технологічні особливості виробництва, специфіка використання активів і циклічність відтворювальних процесів; фінансово-інвестиційні можливості, які визначають доступність і вартість фінансових ресурсів, потенціал для податкової оптимізації та можливості реструктуризації капіталів; а також економіко-географічні умови, які охоплюють масштаби та концентрацію виробництва, доступність та ефективність транспортної інфраструктури. Кожен із цих факторів відіграє важливу роль у забезпеченні стійкого функціонування і розвитку інтегрованих бізнес-структур.

Зовнішні фактори охоплюють макроекономічне та мезоекономічне середовища, а також безпосереднє оточення інтегрованої структури, які суттєво впливають на її діяльність і стратегічні рішення, зокрема: макроекономічні

складові, такі як стабільність економіки, інфляційні процеси та рівень зайнятості, які впливають на загальноекономічні умови діяльності; ринкові фактори, що охоплюють коливання попиту на продукцію, доступність ресурсів, рівень конкуренції, а також життєвий цикл галузі і продуктів; інституційні детермінанти, серед яких розвиток регуляторних інституцій, ефективність ринку праці, стабільність і прозорість податкової системи, розвиненість фінансових ринків; політичні умови, включно з державною підтримкою бізнесу, зовнішньоекономічними відносинами та податковою політикою; технологічні параметри, які охоплюють державне регулювання інноваційної діяльності та доступність сучасних технологій. Усі ці фактори формують зовнішнє середовище, в якому інтегровані структури здійснюють свою діяльність і відіграють важливу роль в успіху на ринку.

Щоб оцінити продуктивність діяльності інтегрованої структури, потрібно проаналізувати низку категорій і процесів. По-перше, матеріальні процеси охоплюють закупівлю та використання сировини для виробництва й подальшої реалізації продукції. По-друге, технічні процеси передбачають придбання та експлуатацію основних фондів. По-третє, фінансові процеси залучають, розподіляють і використовують фінансові ресурси. По-четверте, інвестиційні процеси відображають залучення та використання капіталу для реалізації інвестиційних проектів. Нарешті, управлінські процеси стосуються впливу на діяльність окремих бізнес-одиниць у складі структури [10]. Ефективність інтегрованих структур тісно пов'язана з урахуванням їхніх внутрішніх корпоративних зв'язків, які впливають на окремі господарські одиниці та загальну ефективність бізнесу в межах інтегрованої бізнес-структури.

Отже, як бачимо, інтегрована бізнес-структура являє собою комплекс економічних агентів з різноманітними, унікальними характеристиками, які взаємодіють між собою на регулярній основі, що призводить до взаємозалежного впливу цих суб'єктів один на одного. У цьому разі важливу роль відіграє фінансування їхньої діяльності.

Для ефективного фінансування діяльності інтегрованих бізнес-структур можна застосувати кілька основних методів, кожен з яких має свої переваги та особливості, що дає змогу адаптувати підходи до специфічних умов і потреб конкретної організації (рис. 1).

Внутрішнє фінансування – це спосіб, що передбачає використання власних ресурсів компанії, зокрема реінвестування прибутку. Такий метод є найменш ризикованим, оскільки не передбачає залучення зовнішніх зобов'язань, але водночас може обмежувати швидкість розвитку компанії через недостатність ресурсів для масштабних інвестицій.

Для фінансування своєї діяльності компанії можуть використовувати кредити банків або інших фінансових установ. Це дає змогу отримати значні суми на розвиток, збільшує фінансові зобов'язання та впливає на фінансову стабільність компанії, якщо змінюються ринкові умови.

Ще один метод – це випуск акцій, тобто залучення капіталу через первинне публічне розміщення акцій або додатковий випуск акцій. Це не тільки забезпечує компанію новими коштами, але й зміцнює її ринкову присутність. Проте це також призводить до розподілу власності та потенційної зміни управлінського контролю.

Венчурне фінансування – це залучення інвестицій від венчурних фондів. Воно є ефективним для стартапів та інноваційних проектів, які мають високий потенціал зростання, але потребують значних капіталовкладень на ранніх стадіях.

Лізинг – це фінансовий інструмент, який дає компаніям змогу використовувати обладнання або майно без його повного викупу, що оптимізує грошові потоки та зменшує податкове навантаження.

Рис. 1. Методи фінансування діяльності інтегрованих бізнес-структур

Джерело: систематизовано автором на основі [8-9].

Державні гранти та субсидії сприяють підтримці певних галузей або напрямів діяльності, які є важливими на національному або регіональному рівні. Органи влади можуть надавати фінансову підтримку у формі грантів чи субсидій, що дає змогу знизити вартість фінансування проєктів. Крім того, така підтримка є стимулом для реалізації проєктів, що справляють значний соціальний вплив.

Використання цих фінансових інструментів і механізмів допомагає інтегрованим бізнес-структурам забезпечити необхідне фінансування для реалізації своїх стратегічних цілей, зберігаючи водночас баланс між зростанням, стабільністю та відповідальністю перед суспільством і навколишнім середовищем. Щоб ефективно використати залучені кошти, варто провести глибокий аналіз економічних, соціальних та екологічних напрямів діяльності таких структур, адже кожен з них потребуватиме додаткового фінансування і залучення інших механізмів.

Наприклад, економічний напрям передбачає створення фінансових інструментів, що забезпечують не тільки повернення інвестицій, але й сприяють економічному розвитку на тривалу перспективу. Це потрібно реалізувати через залучення приватних інвестицій у проєкти, які використовують відновлювані джерела енергії, підтримку інноваційних стартапів зі сталого розвитку та розвиток зелених облігацій, які дають компаніям змогу залучати капітал через випуск облігацій, призначених для фінансування екологічно чистих проєктів [2]. Крім того, імплементація розширених аналітичних інструментів для оцінювання фінансових ризиків, пов'язаних з екологічними факторами та кліматичними змінами, є критично важливою.

Натомість соціальний напрям передбачає розроблення механізмів, які забезпечують справедливе та інклюзивне залучення різних груп населення до економічних переваг, що виникають у результаті діяльності інтегрованих бізнес-структур [3]. Це зазвичай охоплює розроблення програм корпоративної соціальної відповідальності, що спрямовані на підтримку місцевих спільнот через освітні програми, медичне обслуговування, розвиток інфраструктури тощо. Фінансові інструменти, такі як соціальні облігації, можуть бути використані для залучення капіталу на проєкти, які справляють виразний соціальний вплив.

Екологічний напрям охоплює розроблення фінансових механізмів, які спонукають компанії до впровадження екологічно стійких практик. Це передбачає інвестування в технології для зниження викидів вуглекислого газу, управління водними ресурсами та оптимізацію використання природних ресурсів. Ринки вуглецевих кредитів та екологічних субсидій можуть стимулювати компанії до імплементації більш чистих технологій і методів виробництва. Екологічний аудит і сертифікація також є важливими інструментами, які допомагають оцінювати та покращувати екологічні складові діяльності компаній.

Ці методи відіграють критичну роль у забезпеченні довгострокової стійкості інтегрованих бізнес-структур, ураховуючи взаємозалежність економічного успіху, соціального благополуччя та екологічної безпеки.

Висновки. Основна мета інтеграційних процесів у реальному секторі полягає в консолідації різноманітних ресурсів, що сприяє збільшенню ефективності та конкурентоспроможності бізнес-структур. Це об'єднання ресурсів забезпечує не тільки економічні вигоди, але й сприяє стабільності постачань і розширенню ринкових можливостей. Інтегровані бізнес-структури завдяки глибокій кооперації та взаємодії можуть впливати на розвиток регіонів і галузей.

Сучасне управління інтегрованими структурами потребує новітніх підходів до фінансування, що враховують не тільки потреби в капіталі, але й соціальну та екологічну відповідальність. Ефективне фінансування дає змогу оптимізувати витрати, збільшувати інвестиції та знижувати ризики, тим самим підвищуючи загальну продуктивність і стійкість бізнесу в умовах глобалізації та динамічних ринкових змін.

Список використаних джерел

1. Danylkin Kh., Serheiev O., Havryliak T. Features of Innovative Development of Small Entrepreneurship Structures in Foreign Countries and Its Use in Ukraine. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.94>
2. Покропивний С. Ф. *Економіка підприємства*. Київ: КНЕУ, 2001. 528 с.
3. Ілляшенко С. М. *Управління інноваційним розвитком*. Суми: Університетська книга, 2005. 324 с.
4. Онікієнко В. В., Смельяненко Л. М., Терон І. В. *Інноваційна парадигма соціально-економічного розвитку України*: монографія. Київ: РВПС НАН України, 2006. 480 с.
5. Прокопенко О. В. Мотиваційний механізм інноваційного розвитку: складові та стан його ринкової структури. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 1. С. 167-175.
6. Бондарчук М. К. Механізм моніторингу функціонування бізнес-структури. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2023. №11. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-11-9385>
7. Бондарчук М. К. Інформаційне забезпечення моніторингу бізнес-структур. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2023. №10. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-10-9384>
8. Бондарчук М. К. Організаційне проектування санаційних інновацій у різних об'єднаннях підприємницького бізнесу. *Управління інноваційною, інвестиційною та економічною діяльністю інтегрованих об'єднань та підприємств*: монографія. Дніпропетровськ: Пороги, 2016. С. 290-301.
9. Бондарчук М. К., Паранчук С. В., Червінська О. С., Вишницький Н. Потреба системи раннього попередження і реагування в антикризовому управлінні бізнес-структур. *Scientific research of the XXI century*. Vol. 1: Collective Monograph. Los Angeles: GS Publishing Service, 2021. DOI: <https://doi.org/10.51587/9781-7364-13302-2021-001>
10. Кібік О. М., Отливанська Г. А. *Економіка та управління бізнес-структурою*. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2021. 63 с.

References

1. Danylkin, Kh., Serheiev, O., & Havryliak, T. (2021). Features of Innovative Development of Small Entrepreneurship Structures in Foreign Countries and Its Use in Ukraine [Features of Innovative Development of Small Entrepreneurship Structures in Foreign Countries and Its Use in Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Effective Economy*, 11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.94>
2. Pokropivnyy, S. F. (2001). *Ekonomika pidpryyemstva [Economics of the enterprise]*. Kyiv: KNEU. [in Ukrainian].
3. Ilyashenko, S. M. (2005). *Upravlinnya innovatsiynym rozvytkom [Management of Innovative Development]*. Sumy: Universytets'ka knyha. [in Ukrainian].

4. Onikiyenko, V. V., Yemelyanenko, L. M., & Teron, I. V. (2006). *Innovatsiyna paradyhma sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Innovative Paradigm of Socio-Economic Development of Ukraine]*. Kyiv: RVPS NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
5. Prokopenko, O. V. (2011). Motyvatsiynny mekhanizm innovatsiynoho rozvytku: skladovi ta stan yoho rynkovoyi struktury [Motivational mechanism of innovative development: components and state of its market structure]. *Marketynh i menedzhment innovatsiy – Marketing and management of innovations*, 1, 167-175. [in Ukrainian].
6. Bondarchuk, M. K. (2023). Mekhanizm monitorynhu funktsionuvannya biznes-struktury [Mechanism for monitoring the functioning of a business structure]. *Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal «Internauka». Seriya: «Ekonomichni nauky» – International scientific journal Internauka. Series: Economic Sciences*, 11. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-11-9385> [in Ukrainian].
7. Bondarchuk, M. K. (2023). Informatysiynne zabezpechennya monitorynhu biznes-struktur [Information support for monitoring business structures]. *Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal «Internauka». Seriya: «Ekonomichni nauky» – International scientific journal Internauka. Series: Economic Sciences*, 10. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-10-9384> [in Ukrainian].
8. Bondarchuk, M. K. (2016). Orhanizatsiynne proektuvannya sanatsiynnykh innovatsiy u riznykh ob'yednannyakh pidpryyemnyts'koho biznesu [Organizational design of rehabilitation innovations in various business associations]. In *Upravlinnya innovatsiynoyu, investytsiynoyu ta ekonomichnoyu diyal'nistyuu intehrovanykh ob'yednan' ta pidpryyemstv [Management of innovation, investment and economic activities of integrated associations and enterprises]*. Dnipropetrovsk: Porohy, 2016. P. 290-301. [in Ukrainian].
9. Bondarchuk, M. K., Paranchuk, S. V., Chervinska, O. S., & Vyshnytskyy, N. (2021). Potreba systemy rann'oho poperedzhennya i reahuvannya v antykrizovomu upravlinni biznes-struktur [The need for an early warning and response system in anti-crisis management of business structures]. In *Scientific research of the XXI century: Vol. 1*. Los Angeles: GS Publishing Service. DOI: <https://doi.org/10.51587/9781-7364-13302-2021-001> [in Ukrainian].
10. Kibik, O. M., & Otlyvanska, H. A. (2021). *Ekonomika ta upravlinnya biznes-strukturoyu [Economics and Management of Business Structure]*. Odesa: National University “Odesa Law Academy”. [in Ukrainian].

Kachan S. L. Features of financial support for sustainable development of integrated business structures.

Today, integrated business structures play a significant role in globalization processes, ensuring not only economic growth, but also affecting the social and environmental spheres of activity. Given the rapid changes in the global economic landscape, toughening requirements for the sustainability of companies' operations, and increasing responsibility to consumers and investors, the importance of defining the role of integrated business structures is becoming increasingly important. The purpose of the article is to identify the ways of financing that would contribute to the sustainable development of integrated business structures, taking into account not only economic efficiency, but also social responsibility and environmental safety. The article analyzes scientific approaches to defining the essence of integrated business structures and determining their impact on the economic, social and environmental environment. The author investigates the financing strategies necessary for the adaptation of business structures to modern economic changes. The relationship between innovative development and the role of the enterprise as part of the business structure is established. The importance of monitoring and controlling the activities of business structures for their sustainable development is proved. The author proposes approaches to financing that would promote sustainable development, including the integration of environmental and social standards into corporate policy. The mechanisms of interaction between internal and external factors that affect the activities of integrated business structures are clarified. The dependencies between the macroeconomic environment and the internal potential of companies, which form the basis of their sustainable development, are highlighted. The key areas of using financial instruments that take into account social and environmental aspects are characterized. The main challenges and opportunities for sustainable financing are identified, in particular, through internal financing, loans, share issuance, venture capital financing, leasing, government grants and subsidies. The author emphasizes the importance of adapting financial strategies to the dynamic conditions of globalization and integration, taking into account the complex impact of economic, social and environmental factors on business operations.

Keywords: sustainable development, business structures, integrated structures, profit, financing, mechanisms.

*Качан Сергій Любомирович – аспірант кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка» (e-mail: kachan.serhii.l@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-9252-0204>).
Kachan Serhiy Lyubomyrovych – Postgraduate of the Department of finance of the Lviv Polytechnic National University.*

Надійшло 07.10.2024 р.